

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף סח

ההוא דאמר ליה לחבריה: אדם אחד אמר לחבירו 'בית הבד וכל תשמישיו אני מוכר לך'.

הויא הנהו חנואתא אבראי, דהוו שטחו בהו שומשמי: היו שם בבית הבד חנויות מבחוץ שבנוסף לשימושן העיקרי למכירת לחם ויין, היו שוטחים בהם שומשומין לייבשם, לפני שיפיקו מהם שמן בבית הבד, והתווכחו המוכר והקונה האם החנויות הללו הם בכלל בית הבד או לא.

אתא לקמיה דרב יוסף, אמר ליה רב יוסף, למדנו בברייתא לעיל - 'אם אמר בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך הרי כולן מכורין', וגם מחסן העצים וגם בריכת המים המשמשים בחלקם את בית המרחץ מכורים עם בית המרחץ. ואם כן גם כאן שאמר לו כל תשמישיו אני מוכר לך, כלל במכירת בית הבד את החנויות הללו המשמשים בחלקם את בית הבד.

אמר ליה אביי לרב יוסף, והרי שנה רבי חייא ברייתא - 'אין כולן מכורין'. כיון שאינם מיוחדים רק לבית הבד, משמע שיש מחלוקת בין הברייתות בדין זה.

אלא אמר רב אשי: יש ליישב את שתי הברייתות כך: אם אמר המוכר לקונה 'בית הבד וכל תשמישיו מכורין לך ואלו גבולות בית הבד שאני מוכר לך', וכלל בגבולות אלו גם את החנויות הללו, קנה את החנויות בכלל מכירת בית הבד. ואם לא כלל את החנויות בגבולות בית הבד לא קנה את החנויות הללו, כיון שאין תשמישן מיוחד רק לבית הבד.

מבואר כאן בגמרא, שאם אמר המוכר ללוקח, שמוכר 'כל מה שבתוכו' ולא אמר שמוכר את 'כל תשמישיו', לא כלל את אותם דברים המשמשים רק בחלקם את הבית שמכר. ואף שכלולים בגבולות שציין לו במכירה, אנו מפרשים שציין את הגבולות ברווח, ולא התכוון לכוללם במכירה.

אבל אם אמר המוכר ללוקה, שמוכר גם 'את כל תשמישיו', וגם ציין את גבולותיו, ובתוך הגבולות שציין היו אותם דברים המשמשים בחלקם את הבית שמכר, הרי הם נכללים במכירה, כיון שהם משמשים במקצת את הבית שמכרו וגם הם נמצאים בתוך הגבולות שציין במכר.

משנה: המוכר את העיר, מכר בתים וכו' אבל לא את המטלטלין: כגון תנור וכיריים, כי הם לא נמכרים בכלל ה'עיר'. אמנם אם המוכר ציין במפורש שהוא מוכר לו את העיר 'היא וכל מה שבתוכה', אפילו היו בה בהמה ועבדים הם נמכרים בכלל העיר (בגמרא יתבאר מה החידוש בעבדים ובהמה משאר מטלטלין שאפילו הם נמכרים).

רשב"ג אומר המוכר את העיר מכר את הסנטר: ובגמרא יתבאר מהו 'סנטר'.

גמרא: אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי - שמעת מינה עבדא כמטלטלא דמי, דאי כמקרקע דמי ניזדבן אגב מתא: מדברי המשנה משמע שעבדים נחשבים כמטלטלין. כי אם הם היו נחשבים כקרקע, מדוע הם לא נמכרים בכלל העיר (כשלא אמר לו 'היא וכל מה שבתוכה')?

אך הדבר קשה. כי לקמן (דף קנ"ו) הגמרא מסתפקת האם עבדים נקראים בלשון בני אדם מטלטלין או קרקעות. (כלומר מדאורייתא עבדים נחשבים כקרקעות, אך הגמרא מסתפקת איך הם נחשבים בלשון בני אדם. וכגון הנותן לחבירו 'את כל המטלטלין שלו' האם כוונתו גם לעבדים או לא. ואילו מהמשנה שלנו משמע שהם נחשבים כמטלטלין בלשון בני אדם, ולכן המוכר את העיר אין כוונתו לעבדים (שבעיר).

דח"ה: ואלא מאי? עבדא כמטלטלא דמי, מאי אפי'?: אלא מה תאמר? שעבדים אכן נחשבים כקרקעות, אך אם כן קשה מדוע אומרת המשנה שאם אמר המוכר 'היא וכל מה שבתוכה' אפילו העבדים נמכרים? מה החידוש בהם יותר משאר מטלטלין?

אלא מאי אית לך למימר שאני בין מטלטלא דנייד ממטלטלא דלא נייד: אלא בהכרח התשובה היא שיש חילוק בין מטלטלין ניחים (שאינם יכולים לזוז באופן עצמאי) למטלטלין ניידים כגון עבדים. דהיינו המשנה צריכה לחדש שאפילו מטלטלין ניידים נמכרים בכלל העיר כשאמר 'היא וכל מה שבתוכה'.

אפילו תימא עבדא כמקרקע דמי שאני בין מקרקע דנייד למקרקע דלא נייד: ואם כן כבר אין ראייה שעבדים נחשבים כמטלטלין. כי יתכן שהם נחשבים כקרקע, והסיבה שהם לא נמכרים בכלל העיר (כשלא אמר 'היא וכל המ שבתוכה') משום שהם קרקעות ניידות. ודעתו של המוכר למכור רק את הקרקעות הקבועות בתוך העיר, ולא קרקעות שיכולות לצאת מהעיר.

*

שאלה: מאי סנטר? תשובה: הכא תרגימו בר מחווינתא, שמעון בן אבטולמוס אומר באגי: כאן בבבל ביארו שהוא עבד של שר העיר הממונה על תחומי השדות לומר של מי שייכת כל שדה ושדה (והעיר אינה יכולה להתקיים בלעדיו). אבל שמעון בן אבטולמוס פירש 'באגי' = שדות שסביב העיר.

מאן דאמר בר מחווינתא כל שכן באגי, מ"ד באגי אבל בר מחווינתא לא מיזדבן: הסובר ש'סנטר' הוא העבד 'בר מחווינתא', אם כן לשיטתו אפילו עבד שהוא נייד נמכר בכלל העיר, וכל שכן לשיטתו גם 'באגי' דהיינו השדות שסביב העיר נמכרות בכלל העיר.

אבל הסובר שסנטר הוא 'באגי', לשיטתו דוקא שדות שאינם ניידים נמכרות בכלל העיר, אבל לא עבד 'בר מחווינתא שהוא נייד.

קושיא: תנן בית הבדים ובית השלחין. סברוה מאי 'שלחין' באגי דכתיב "וְשַׁלַּח מַיִם עַל פְּנֵי חוּצוֹת". למדנו במשנה שהמוכר את העיר מכר בתוכה גם את 'בית השלחין'. סברו בני הישיבה ש'בית השלחין' הכוונה ל'באגי' כלומר לשדות שסביב העיר. וזאת על פי הפסוק המזכיר לשון 'שילוח' לגבי גשמים, והשדות נקראות 'שלחין' כי הן זקוקות לגשמים.

בשלמא למאן דאמר בר מחווינתא - אמר תנא קמא באגי מיזדבני בר מחווינתא לא מיזדבן, ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפי' בר מחווינתא נמי מיזדבן. אלא למ"ד באגי - ת"ק נמי הכי קאמר: בשלמא למאן דאמר שסנטר הוא בר מחווינתא, המחלוקת של רשב"ג ותנא קמא מוכנית. כי ת"ק סובר שדווקא באגי נמכרות יחד עם העיר ולא בר מחווינתא, ועל כך חולק רשב"ג וסובר שאפילו הסנטר שהוא בר מחווינתא נמכר בכלל העיר.

אלא למאן דאמר שסנטר הוא באגי, קשה. מה חולק רשב"ג על ת"ק? הרי גם ת"ק אמר שבית השלחין נמכרים בכלל העיר, וגם רשב"ג אומר שסנטר שהוא באגי (שהוא בעצם בית השלחין) נמכרים בכלל העיר.

תירוץ: מי סברת מאי שלחין באגי? לא, מאי שלחין גינוייתא שנאמר "שְׁלַחִין פְּרָדָס רְמוּנִים". אבל באגי לא מיזדבני. ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפי' באגי נמי מזדבני: האם אתה סובר ש'בית השלחין' הכוונה לבאגי? אין זה נכון! אלא בית השלחין זה 'גינוייתא' = גינות של עצי פרי, וזאת על פי הפסוק המזכיר לשון 'שילוח' בפרדס של פירות, והגינות נקראות 'שלחין' כי הן משלחות פירות בכל שנה.

ואם כן לדעת תנא קמא דווקא גינוייתא נמכרות בכלל העיר כי הם שייכות לעיר משום שבני העיר מטיילים בין העצים, אבל 'באגי' אינם בכלל העיר כי לא מטיילים בתוך השדות. ועל כך חולק רשב"ג ואומר שגם הסנטר שהוא 'באגי' נמכר בכלל העיר.

איכא דאמרי סברוה מאי שלחין גינוייתא: בני הישיבה שהקשו סברו ש'בית השלחין' הכוונה לגינות של עצי פרי.

בשלמא למאן דאמר באגי - אמר תנא קמא גינוייתא מיזדבן באגי לא מיזדבני, ואתא רשב"ג למימר אפילו באגי מיזדבני. אלא למאן דאמר בר מחווייתא - אמר תנא קמא גינוייתא, ומהדר ליה רבן שמעון בן גמליאל בר מחווייתא?: בשלמא למאן דאמר שסנטר הוא באגי, מובנית המחלוקת בין ת"ק לרשב"ג. ת"ק סובר שדוקא גינות נמכות בכלל העיר ולא שדות, ועל כך חולק רשב"ג וסובר שאפילו שדות נמכרות. אלא למאן דאמר שסנטר הוא בר מחווייתא קשה, מה הקשר בין מה שאמר ת"ק למה שאומר רשב"ג? כלומר במה הוא חולק עליו? הרי ת"ק מדבר על כך שגינות נמכרות ולא שדות, ואילו רשב"ג אומר דבר אחר לגמרי!

תירוץ: מי סברת מאי שלחין גינוייתא? לא מאי שלחין בגי דכתיב "וְשַׁלַּח מִים עַל פְּנֵי חוּצוֹת". אבל בר מחווייתא לא מזדבן. ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר דאפי' בר מחווייתא נמי מזדבן: האם אתה סובר ש'בית השלחין' הכוונה לגינות? אין זה נכון! אלא בית השלחין זה 'באגי' (= שדות). ואם כן לדעת תנא קמא דווקא באגי נמכרות בכלל העיר ולא בר מחווייתא, ועל כך חולק רשב"ג ואומר שגם הנסטר שהוא בר מחווייתא נמכר בכלל העיר.

תא שמע ר' יהודה אומר 'סנטר' אינו מכור 'אנקולמוס' מכור. מאי לא מד'אנקולמוס' גברא, 'סנטר' נמי גברא! רבי יהודה אומר ש'אנקולמוס' (= הסופר של המלך הכותב את מספר השדות והבתים והאנשים שיש לכל אחד, לצורך גביית המס) נמכר בכלל העיר, ולא 'סנטר'. לכאורה כמו ש'אנקולמוס' הוא בן אדם, כך גם 'סנטר' הוא בן אדם. ראייה למאן דאמר ש'סנטר' הוא בר מחוונתא, וקושיא על מאן דאמר שהוא באגי.

דחייא: מידי איריא? הא כדאיתא והא כדאיתא: האם זו ראייה? זה בן אדם, וזה אינו בן אדם אלא שדות.

קושיא: ומי מצית אמרת הכי? והא קתני סיפא אבל לא שייריה ולא בנותיה ולא חורשין המוקצין לה ולא ביברין של חיה ושל עופות ושל דגים: האם יתכן לומר שסנטר הוא באגי? והרי בסיפא של הברייתא הנ"ל כתוב שהמוכר את העיר לא מכר את 'שייריה' (יתבאר להלן) ולא את בנותיה = הכפרים הסמוכים לעיר, ולא את החורשים = היערות הסמוכים לעיר, ולא ביברין = כלובים של חיה ועופות שבעיר.

ואמרינן מאי 'שייריה'? 'ביזלי'. מאי 'ביזלי'? א"ר אבא 'פיסקי בגי'. פיסקי בגי הוא דלא מזדבני הא בגי עצמן מזדבני: והגמרא ביארה מה הכוונה 'שייריה'? התשובה 'ביזלי'. ומה הכוונה 'ביזלי'? התשובה 'פיסקי באגי' כלומר שדות המופסקות מהעיר ואינם סמוכות לה.

אם כן משמע שדווקא באגי המופסקות מהעיר אינם נמכרות בכלל העיר, אבל באגי הסמוכות לעיר נמכרות בכלל העיר. ואם כן קשה על הרישא של הברייתא שאמרה ש'סנטר' אינו נמכר בכלל העיר, וביארנו שסנטר הוא באגי!

תירוץ: איפוך ר' יהודה אומר סנטר מכור אנקולמוס אינו מכור: יש להפוך את דברי רב יהודה. הסנטר כן מכור, ואילו האונקלוס לא מכור. לפי זה באמת באגי הסמוכות לעיר (שהם 'סנטר') נמכרות בכלל העיר.

קושיא: ומי מצית אמרת רבי יהודה כרשב"ג סבירא ליה? והא רבי יהודה כרבנן סבירא ליה! לפי זה יוצא שרבי יהודה סובר כרשב"ג שסנטר נמכר בכלל העיר. אך קשה. כי רבי יהודה סובר כתנא קמא ולא כרשב"ג, כפי שמוכח מהסיפא של הברייתא -

דקתני סיפא אבל לא שיריה ולא בנותיה. ואילו רשב"ג האמר מכר את העיר מכר בנותיה. דתניא המוכר את העיר לא מכר את בנותיה, רשב"ג אומר המוכר את העיר מכר בנותיה: רבי יהודה אמר שהמוכר את העיר לא מכר את 'בנותיה' (= הכפרים הסמוכים לה), ואילו רשב"ג סובר שהוא כן מכר את 'בנותיה'!

תירוץ: רבי יהודה סבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא: רבי יהודה סובר כרשב"ג רק לגבי סנטר שהוא נמכר בכלל העיר, אך חולק עליו לגבי 'בנותיה' שלדעתו אינם נמכרות בכלל העיר, ושלא כדעת רשב"ג.

*

למדנו לעיל בתוספתא - ולא ביברין של חיה ושל עופות ושל דגים (= המוכר את העיר לא מכר את הביברין וכו'):

קושיא: ורמינהו: והרי למדנו בברייתא - אם היו לעיר כפרים הסמוכים לה אין נמכרות עימה, אבל אם היה לעיר חלק אחד בים שנקרא בשם העיר או שהיה לעיר חלק אחד ביבשה ונקרא בשם העיר, או שהיה לעיר ביברים של חיה ועופות הרי אלו נמכרים עימה.

תירוץ: **לא קשיא:** אם פתחיהם של הביברים פונה לצד העיר הרי אלו נמכרים עימה (ובזה דיברה הברייתא), ואם הפתח שלהם פונה כלפי חוץ אינם נמכרים עימה (ובזה דיברה התוספתא).

קושיא: **והא קא תני ולא את חורשין המוקצין לה:** והרי בתוספתא הנ"ל כתוב שהמוכר את העיר לא מכר את היערות הסמוכים לעיר ופתוחים לצד העיר. מוכח שגם את מה שפתוח לצד העיר לא מכר, וא"כ גם אם הביברים פתוחים לצד העיר הרי שלא מכר אותם.

תירוץ: **אימא המוקצין הימנה:** צריך לגרוס בתוספתא 'ולא את חורשין המוקצין הימנה', דהיינו שהם פתוחים כלפי חוץ, ולכן לא מכרם.

משנה: המוכר את השדה, מכר את האבנים שהם לצרכה ואת הקנים שבכרם שהם לצרכו: יבואר בגמ'.

ואת חיצת הקנים: הרבה קנים היוצאים מגזע אחד. **שהיא פחותה מבית רובע:** שאז היא בטילה לגבי השדה.

ואת השומירה שאינה עשויה בטיט: סוכת השומרים שאינה טוחה בטיט.

ואת החרוב שאינו מורכב: חרוב צעיר, והוא בכלל השדה. אבל כשהוא מזקין מרכיבים אותו ואז יש לו שם בפני עצמו ואינו בטל לגבי השדה.

ואת בתולת השקמה: עץ שקמה צעיר. אבל כשהוא מזקין וגדל הרבה קוצצים את הענפים שלו וגדלים במקומם ענפים אחרים.

אבל לא מכר לא את האבנים שאינן לצרכה, ולא את הקנים שבכרם שאינן לצרכו, ולא את התבואה שהיא תלושה מן הקרקע.

אבל בזמן שאמר לו 'היא וכל מה שבתוכה', הרי כולן מכורין: כלומר גם האבנים שאינם לצרכה, וגם הקנים שבכרם שאינם לצורכו, וגם התבואה התלושה מן הקרקע, הכל מכור.

בין כך ובין כך: כלומר בין אם המוכר אמר לו 'היא וכל מה שבתוכה' או שלא אמר לו כך, לא מכר לא את חיצת הקנים שהיא בית רובע וכו': שכל אלה נחשבים ל'שדה' בפני עצמם, והרי זה כמי שמוכר לחבירו שתי שדות ויש לו שדה נוספת ביניהם, שאם אמר לו 'שתי השדות הללו וכל מה שבתוכן אני מוכר לך' לא מכר לו את השדה השלישית שביניהם, וכמו כן כאן מכר לו רק שדה אחת ולא שתי שדות, וחיצת הקנים וחרוב המורכב וסדן השקמה נחשבים לשדה בפני עצמם.